

VAMMAISNEUVOSTON LAUSUNTO LÄNSI-UUDENMAAN HYVINVOINTIALUEEN PALVELUSTRATEGIALUONNOKSESTA

Vammaisneuvosto tarkastelee palvelustrategiaa vammaisten ja pitkäaikaissairaiden näkökulmasta. Vammaisia ja pitkäaikaissairaita on vähintään 15 % väestöstä eli Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella arviolta 73 000 henkilöä. Heitä on kaikissa ikäryhmissä, eri kieliryhmissä ja monenlaisissa elämäntilanteissa, joista useat käyttävät paljon erilaisia sote-palveluja. Heistä noin 8 500 henkilöä on vammaispalvelun asiakkaita.

Vammaiset ja pitkäaikaissairaat erityistarpeineen tulee huomioida niin nykytilan arvioinnissa kuin kaikkien palveluiden käyttäjinä.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen strategiassa kuvataan perustehtävän olevan asukkaiden ja asiakkaiden hyvinvointi, terveys ja turvallisuuden tukeminen ja edistäminen yhdessä heidän kanssaan. Strategissa todetaan perustehtävään kuuluvan varmistaa laadukkaat ja oikea-aikaiset palvelut kaikille.

Palvelustrategiassa esitetään kustannusten kasvun hillitsemistä ja toiminnan painopisteen siirtämistä kohti vahvoja perustason palveluja ja ennaltaehkäisevää työtä. Kustannustehokkuusvaatimuksesta huolimatta tulee lähipalvelut taata kaikille asukkaille hyvinvointialueen strategian mukaisesti.

Kustannustehokkuusvaatimus konkretisoituu yleensä palveluverkoston tiivistämiseen, palvelujen karsimiseen ja niiden siirtämiseen digitaaliseen muotoon, hintakilpailuun laadun kustannuksella sekä tässä yhteydessä erikoissairaanhoidon saatavuuden tarkasteluun.

Kaikilla näillä toimenpiteillä toteutuessaan on negatiivista vaikutusta myös hyvinvointialueen asukkaiden turvallisuuden tunteeseen. Turvallisuuden tunne muodostuu siitä, kuinka nopeasti ja kuinka kaukaa sekä kuinka luotettavasti apua on saatavissa eri elämäntilanteissa. Palvelustrategian toteuttamisella ei saa vähentää hyvinvointialueen asukkaiden turvallisuuden tunnetta, koska se ei ole Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen strategian tavoitteiden mukaista.

Esteettömyys ja saavutettavuus tulee huomioida kaikissa palveluissa ja toiminnoissa. Saavutettavuutta on käytetty yleisessä merkityksessä, mutta saavutettavuus tulisi huomioida myös saavutettavuusdirektiivin tarkoittamassa muodossa digitaalisissa palveluissa. Vammaisen henkilön tulee voida asioida omalla kielellään ja kansalliskielten asema tulee turvata koko organisaatiossa.

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden tavoitteiden tulee huomioida myös vammaiset ja pitkäaikaissairaiden erityistarpeet. Samanlaisena tarjottu palvelu kaikille voi estää palvelun käyttämisen joidenkin osalta kokonaan. Hyvinvointialueen eri alueilla palvelujen tuottaminen samalla tavoin ei onnistu ja keskittäminen isoihin keskuksiin vaikeuttaa palvelujen saantia haja-asutusalueilla mm. puuttuvan julkisen liikenteen ja olemattomien taksipalvelujen vuoksi.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu ”Eri asiakasryhmien tarpeet tulee huomioida ja eri ryhmien yhdenvertaisuutta on edistettävä tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti sosiaali- ja terveystaloudissa.”

Erityisiä nostoja

Ikäihmisten kuntoutus

Vammaisten henkilöiden kuntoutus on hoidettu Kelan maksamana aina 65 ikävuoteen asti. Tämän jälkeen vastuu siirtyy hyvinvointialueille. Kuntoutus edellyttää usein erityisosaamista, jota ei ehkä omana toimintana löydy. Tähän tarvitaan uusia ratkaisuja, kuten palveluseteli tai maksusitoumus. Kuntoutus on parasta tukea myös vammaisten henkilöiden omatoimisuuden säilyttämiseksi. Kuntoutuksen avulla kotona ja eri palvelumuodoissa asuvien asukkaiden yleinen toimintakyvyn ylläpito sekä hoidettavuus helpottuvat ja heidän elämänlaatunsa paranee.

Hoitotarvikejakelu

Hoitotarvikejakelun automatisointi on aiheuttanut huolta vammaisissa ja pitkäaikaissairaissa henkilöissä, joilla on merkittävä toimintarajoite. Palvelu on esimerkki siitä, että toimintatavoissa tulee huomioida käyttäjien erityistarpeet. Verkkokaupan lisääntyessä haja-asutusalueilla on ongelmaksi noussut Postin pakettipisteiden ruuhkautuminen ja siksi on pelkona pakettien vienti automaatteihin, joista asiakkaat eivät niitä pääse noutamaan. Muutamankin kilometrin etäisyys on asiakkaalle liian suuri tai jopa mahdoton puuttuvien kulkuneuvojen tai liikenneyhteyksien vuoksi.

Keskitetty hoitotarvikkeiden hankinta on kustannustehokasta, mutta tavoitteena tulee kuitenkin olla yksilöllisen tarpeen mukaiset hoitotarvikkeet.

Digitaaliset palvelut

Digitaalisten palvelujen rinnalla pitää aina säilyttää myös henkilökohtainen palvelu. Kaikille vammaisille tai pitkäaikaissairailla henkilöillä ei ole mahdollisuutta käyttää digitaalisia palveluja. Myös erilaiset digitaaliset vastaanotot eivät sovi kaikille käyttäjille. Vastaanotot edellyttävät myös henkilökunnalta aina erityisosaamista.

Tarvitaan lisää helppokäyttöisiä palveluja, jotka vapauttavat henkilöstöä myös varsinaiseen asiakastyöhön.

Erikoissairaanhoidon tarpeen vähentäminen

Vammaisten ja pitkäaikaissairaiden hoito edellyttää erityisosaamista ja erikoissairaanhoidon konsultointi auttaa esimerkiksi vaikeasti hoitotasa-painossa olevan diabeteksen, monisairauksien ja erilaisten neurologisten sairauksien hoidossa. Osa tilanteista on sellaisia, että tarvitaan lähete perusterveydenhuollosta erikoissairaanhoidon, jotta ns. turhat käynnit vältetään.

Vammaispalvelujen tavoitteet

Säästöt vammaispalveluissa heikentävät vammaisten ja pitkäaikaissairaiden mahdollisuuksia käyttää kaikille tarkoitettuja palveluja. Näin säästöt kohdentuvat vammaisiin ja pitkäaikaissairaisiin useaan kertaan. Vammaispalvelujen ei tule olla säästökohde.

Joitakin palveluja ei saada järjestettyä päätöksestä huolimatta

– esimerkiksi kuljetuspalvelumatkaan ei saada taksia lainkaan tai omaishoidon vapaapäiviä ei saada järjestettyä palvelusetelin voimassaolon aikana. Tarvitaan lisää seurantaa ja korjaavia toimenpiteitä, erityisesti ulkoistetuissa palveluissa.

Mikäli henkilökohtaisen avun työnantajamallia halutaan lisätä neuvonnan avulla, tulee huomioida, etteivät kaikki palvelua tarvitsevat pysty toimimaan työnantajana.

Palvelutarpeenarvioinnin tulee sisältää myös apuvälinetarpeen arvioinnin. Toimiva apuväline vähentää palvelujen tarvetta. Tarvitaan yhteistyötä HUS-apuvälineiden kanssa.

Kuljetuspalvelut

Kasvavien kulujen hallintaan pyritään kuljetuspalveluiden hintatasoa yhdenmukaistamalla. Hinnoittelun tulee kuitenkin taata laadukkaat taksipalvelut niin kaupunkialueella kuin haja-asutusalueilla. Ratkaisussa tulee huomioida erityisesti eri alueiden tilanteeseen ja tarvittavan kaluston saantiin liittyvät ongelmat.

Vammaisneuvosto esittää myös, että vaikutusarviointi vammaisten ja pitkäaikaissairaiden näkökulmasta otetaan aina osaksi palvelujen muutosta ja kehittämistä. On myös tärkeää, että vammaisneuvoston kokemusta hyödynnetään arvioinnissa.

Allekirjoitus

Pirkko Kuusela
Puheenjohtaja

Marsa Valtonen
1. varapuheenjohtaja

Rosita Ahlgren
2. varapuheenjohtaja

Juha-Matti Koskinen
3. varapuheenjohtaja

Jakelu

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen aluehallitus
Karoliina Ohrankämmen (yksikön päällikkö)
Nico Vehmas (Johtava erityisasiantuntija)

PL 33, 02033 LÄNSI-UUDENMAAN HYVINVOINTIALUE

PB 33, 02033 VÄSTRA NYLANDS VÄLFÄRDSOMRÅDE

luvn.fi